

# **VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA**

## **Montessoripäiväkoti Rantakaisla**

### **2025**

#### **1 JOHDANTO**

Montessoripäiväkoti Rantakaisla on perustettu vuonna 1985. Rantakaisla muutti uusiin tiloihin Vantaa Hiekkaharjuun kesän aikana vuonna 2015 ja aloitti toimintansa elokuussa Puistokulman vuokratiloissa osoitteessa Kyläkaivontie 6. Rantakaisla on yksityinen Vantaan kaupungin palvelusetelipäiväkoti.

Rantakaislassa toimii kolme kokopäiväistä lapsiryhmää. Alle 3- vuotiaiden ryhmässä on 12 lasta ja lisäksi talossa on kaksi 3 - 6 - vuotiaiden ryhmää. Lapsia on yhteensä 54. Päiväkotimme henkilöstö muodostuu varhaiskasvatuksen opettajista ja lastenhoitajista, montessoriohjaajista sekä keittiövastaavasta ja laitoshuoltajasta. Työntekijöitä on 11. Rantakaislan toiminta-aika on klo 7.30-17.00.

Ulkoilemme lähialueiden leikkipuistoissa päivittäin.

Hiekkaharjun Urheilupuisto sijaitsee kävelymatkan päässä Rantakaislasta. Syksyisin ja keväisin käytämme Urheilupuistoa lapsiryhmän kanssa yleisurheilun ja pallopelien harjoitteluun ja talvella käymme tekojäädellä luistelemassa.

Tikkurilan kirjastoon teemme päiväkodin lasten kanssa retkiä useamman kerran lukukaudessa.

Varhaiskasvatustyömme lähtökohdaksi on montessoripedagogiikka. Valtakunnan ja kuntatason varhaiskasvatussuunnitelmat ovat Rantakaislan varhaiskasvatustyötä ohjaavia asiakirjoja. Seuraamme aktiivisesti varhaiskasvatuksen tutkimusta ja pidämme tärkeänä henkilökunnan täydennyskoulutusta montessoripedagogiikan ja varhaiskasvatuksen saralla.

## **2. LAPSİKÄSITYS, MONTESSORIKASVATUKSEN PEDAGOGISET PERUSTEET**

Rantakaislan varhaiskasvatus perustuu Maria Montessorin ( 1870 -1952 ), montessorilaisen kasvatustieteen perustajan, ajatuksiin lapsesta.

Lapsi on luonnostaan utelias ja tiedonhaluinen. Hän haluaa toistaa oppimaansa ja käyttää kaikkia aistejaan tutkiessaan ympäristöään.

Työskentely montessoriympäristössä auttaa lasta muodostamaan kokonaisvaltaisen käsityksen ympäröivästä maailmasta ja itsestään sen osana. Lapsi on työskennellessään kiinteässä vuorovaikutuksessa muiden lasten ja ryhmän aikuisten kanssa. Lapsi oppii huomioimaan muita, kunnioittamaan toisen työrauhaa ja työskentelemään yhdessä muiden lasten kanssa. Lasten kanssa työskentelevien aikuisten vastuulla on myönteiseen vuorovaikutukseen ja oppimiseen kannustavan tunneilmaston luominen.

Moniammatillinen kasvattajayhteisömme on opiskellut montessoripedagogiikkaa ja sitoutunut montessoripedagogisiin toimintamuotoihin.

### **2.1 Vastaanottavainen, havainnoiva mieli**

Maria Montessori puhuu *vastaanottavaisesta mielestä* kuvatessaan alle kouluikäisen lapsen tapaa ajatella ja rakentaa psyykkisiä ja fyysisiä voimavarojaan. Lapsen vastaanottavaiselle mielelle on tyypillistä se, että lapsi ei voi valikoida sitä, mitä hän havainnoi. Alle 3-vuotias lapsi "imee" eli absorboi sisäänsä vaikutteita ympäristöstä, esim. puhuttua kieltä, liikkumista ja asenteita, kykenemättä

suodattamaan niitä mitenkään. Tämän ikäisen lapsen oma tahto ei ole vielä kehittynyt.

Noin 3-vuotiaana lapsen vastaanottavaisen mielen rakenne muuttuu tiedostavaksi. Lapsi käsittelee alle 3-vuotiaana omaksumia asioita toiminnan kautta, omaa tahtoaan käyttäen.

Montessoriryhmässä lapsen oma luontainen aktiivisuus hyödynnetään herättelemällä häntä havainnoimaan ja tutkimaan omaa ympäristöään ja koko ympäröivää maailmaa.

## **2.2 Herkkyyskaudet**

Toinen keskeinen käsite montessorikasvatuksessa on *herkkyyskaudet*. Niillä tarkoitetaan ajanjaksoja, jolloin lapsella on tiettyjen taitojen ja ominaisuuksien omaksuminen luontevaa ja vaivatonta. Jokaisella herkkyyskaudella on huippukohtansa, jolloin lapsi oppii vaivatta uuden taidon, jos hänelle tarjotaan mahdollisuus sen harjoitteluun. Montessoriympäristössä lasta ohjataan sellaisen toiminnan pariin, minkä herkkyyskausi hänellä on kulloinkin vahvimmillaan. Luonnollisesti eri herkkyyskaudet ovat käynnissä päällekkäin, joten lapsi tekee monenlaisia asioita eri ikäkausina. Kun herkkyyskauden huippu on ohitettu, se ei enää palaa. Herkkyyskaudet vaikuttavat alle kouluikäisen lapsen elämässä tietyn ajan ja häviävät sitten.

## **3. ARVOT**

Rantakaislan arvot tähtäävät vahvasti montessoripedagogiikkaan. Myös Vantaan kaupungin arvot näkyvät toiminnassamme päivittäin. Sekä lasten, heidän perheidensä että työyhteisön hyvinvointi on meille tärkeää.

### **3.1 Avoimuus**

Vanhempien kanssa pyrimme myönteiseen ja rakentavaan vuorovaikutukseen. Vanhemmat ovat tervetulleita päiväkotimme havainnoimaan oman lapsen ryhmään aamupäivisin. Ohjaajan kanssa on kuitenkin hyvä sopia etukäteen havainnointikäynnin ajankohta. Meille ovat tervetulleita havainnoimaan myös montessoripedagogiikasta kiinnostuneet vierailijat, opiskelijaryhmät, opiskelijat. Kaksi kertaa vuodessa järjestämme yhdessä vanhempien kanssa avoimien ovien päivän. Sosiaalisina viestintäkanavina toimivat päiväkodin omat nettisivut ja facebook.

### **3.2. Yhteisöllisyys**

Lapsen kuunteleminen on oleellista arvostuksen ja yhteisöllisyyden tunteen muodostumisessa. Lapsen osallisuus, mahdollisuus vaikuttaa päiväkodin arkeen välittää lapselle tunteen siitä, että hänen mielipiteensä on tärkeä. Vaikuttamisen kautta lapsen käsitys itsestä kehittyy, itseluottamus kasvaa ja ryhmässä tarvittavat sosiaaliset taidot muovautuvat. Päiväkodissamme juhlat ja perinteet ovat tärkeässä

asemassa. Juhlien suunnitteluun, valmisteluun ja koristeluun lapset osallistuvat aktiivisesti yhdessä aikuisten kanssa. Perheet ovat myös tervetulleita päiväkodin yhteisiin juhliin, yhteisiin talkoisiin ja tapahtumiin toimintavuoden aikana.

Lapsiryhmässä harjoittelempa yhdessä tunne- ja kaveritaitoja. Arvostamme toisiamme ja toistemme osaamista. Kuinka olen kiva kaveri toiselle lapselle?

Pohdimme lasten kanssa sitä, miltä tuntuu jos jätetään yksin? Miten voisimme toimia toisin, niin ettei kenenkään tarvitse jäädä yksin? Sääntönä vapaan leikin ja ulkoilun aikana on: kaikki otetaan mukaan leikkiin, ketään ei jätetä yksin.

### **3.3 Vastuullisuus**

Luonnon, kasvien ja eläinten tutkiminen ja vastuuntunnon herättäminen luontoa kohtaan on olennainen osa montessorikasvatusta. Montessorivälineiden avulla lapsi tutustuu konkreettisesti ja monen eri aistinsa avulla mm. maanosiin, lippuihin, kasvien ja eläinten osiin.

Lapset harjoittelevat myös huolehtimaan ympäristöstään mm. siivoamalla omat jälkensä ruokapöydässä tai kastelemalla kasvit luokassa, pitämällä huolta yhteisestä ympäristöstä luokkatilasta

Kestävää elämäntapaa edistämme mm. pitkäikäisillä montessorivälineillä oppimisympäristössämme. Askartelu- ja taidemateriaalit pyrimme valitsemaan mm. kierrätys- ja luonnonmateriaalia hyödyntäen. Pienten ( alle 3-vuotiaiden ) yhteisössä käytämme myös kertakäyttövaippojen ohessa harjoitteluhousuja.

Ammatillista osaamista kehitämme täydennyskoulutuksella ja arvioinnilla.

### **3.4 Rohkeus**

Rohkaisemme lasta kokeilemaan, oppimaan ja tutkimaan. Henkilökunnan kanssa käymme ammatillista keskustelua ja pyrimme tunnistamaan lapsen tuen tarpeen ja puutumme siihen herkästi.

## **4. OPPIMISYMPÄRISTÖ**

Montessoripäiväkodissa oppimisympäristöä kutsutaan **valmistelluksi ympäristöksi**. Siihen kuuluvat fyysinen ja psyykinen ympäristö. Psyykkisen oppimisympäristön muodostavat lapsiryhmä ja lasta ohjaavat varhaiskasvattajat. Fyysiseen oppimisympäristöön kuuluvat lapselle suunnitellut toimitilat ja -välineet sekä lähiympäristö ja luonto. Päiväkodin esikoululaisten kanssa tutustutaan aktiivisesti erilaisiin oppimisympäristöihin, jotka sijaitsevat Vantaan sekä Helsingin puolella.

### **4.1. Fyysinen ympäristö**

Toiminta tapahtuu jokaisella lapsiryhmällä omissa viihtyisissä ja avarissa luokkatiloissa. 3-6 vuotiaiden lasten luokkatilojen välissä, aivan päiväkodin sydämessä, on päiväkodin keittiö ja lasten ruokailutilat.

Luokkatiloissa on ns.valmisteltu ympäristö, jossa montessorivälineet on sijoitettu loogiseen järjestykseen aihealueittain. Kalusteissa ja hyllyissä on lapsille oikeat mittasuhteet, jotta välineet ovat helposti lasten käytettävissä. Jokaisella työllä on hyllyssä oma paikkansa, jonne lapsi sen palauttaa työskentelyn lopetettuaan. Työskentelytila on kodinomainen ja viihtyisä, luokkatiloissa on huonekasveja, tauluja/ kuvia, ja kaikki materiaalit ja työskentelyvälineet ovat kauniita ja ehjiä. Myös lasten omia töitä laitetaan mahdollisuuksien mukaan esille. Lasten käytössä on maalausteline sekä rauhallinen lukunurkkaus. Ympäristön ulkoinen järjestys luo turvallisuutta lapselle ja kannustaa häntä itsenäiseen toimintaan.

3-6v päiväulkoilulla käymme läheisessä Haarikkopuistossa. Puistossa on keinut, kiipeilyteline, hiekkalaatikko ja leluja. Alle 3-vuotiaat ulkoilevat lisäksi iltapäivisin Kukkakimpun - puistossa.

#### **4.2. Psyykinen ympäristö**

Maria Montessorin mukaan lapsella on kolme "sisäistä opettajaa", jotka ohjaavat hänen kehitystään: tendenssit (taipumus tai sisäinen halu tehdä jotain), herkkyysskaudet sekä havainnoiva mieli.

*Tendenssit* sisältävät montessorivälineisiin valmistellussa ympäristössä.

Lapsella tulee olla mahdollisuus

1. orientoitua (perehtyä/ tutustua) ympäristöön
2. toimia ympäristössä, missä vallitsee järjestys niin tavaroiden kuin päiväjärjestyksen suhteen
3. tutkia ympäristöä
4. olla yhteydessä ympäristöön kielen avulla
5. liikkua vapaasti
6. tutustua ympäröivään maailmaan ja sen ilmiöihin montessorimateriaalin avulla käsin koskettamalla
7. työskennellä oppimillaan montessorivälineillä tuntien työskentelynsä arvokkaaksi
8. toistaa tehtäviä niin monta kertaa kuin haluaa, kunnes hän tuntee hallitsevansa sen täydellisesti
9. työskennellä puhtailla, ehjillä ja houkuttelevilla materiaaleilla, jotka mahdollistavat työn toistamisen tarkasti, lopputuloksesta lapsi pystyy itse pääättelemään suorittiko hän sen oikein vai ei
10. harjoitella siirtymistä konkreettisesta ajattelusta abstraktimpaan ajatteluun
11. pyrkiä jatkuvasti parempaan tulokseen erilaisissa taidoissaan

## Herkkyykskaudet

Valmisteltu ympäristö auttaa lasta harjoittamaan taitoja, joiden herkkyykskausi hänellä on meneillään. Ohjaajat havainnoivat lasta ja ohjaavat ja esittelevät hänelle sen perusteella uusia montessoritehtäviä, kun huomaavat, että lapsen mielenkiinto on siirtymässä alueelta toiselle. Kaikille herkkyykskausille on ympäristössä välineitä, joiden avulla lapsi voi taitoa harjoitella.

1. Kielellisen kehityksen herkkyykskausi 0-6 v.
2. Aistien kehityksen herkkyykskausi 0-5 v.
3. Järjestyksen herkkyykskausi 1-3 v.
4. Kiinnostus pieniin esineisiin 1-2 v.
5. Liikkumisen herkkyykskausi 1-4 v.
6. Sosiaalisen käyttäytymisen herkkyykskausi n. 2,5-6 v.

### ***Havainnoiva mieli***

Maria Montessorin mukaan pieni lapsi imee itseensä kaiken mahdollisen tiedon ympäristöstään, pystymättä tekemään eroa hyvän ja pahan välillä. Montessori vertasi lasta pesusieneen, joka imee vettä sisäänsä. Sieni ei valitse, imeekö se likaista vai puhdasta vettä, se vain imee kaiken veden. Samoin lapsi havainnoi koko ajan kaiken ympäristöstään ja muovaa sen perusteella itseään.

Havainnoiva mieli auttaa lasta sopeutumaan omaan elinympäristöönsä ja sen kieleen, tapoihin ja kulttuuriin. Ensimmäisenä lapsi havainnoi omaa kotiaan ja siihen kuuluvia jäseniä, mutta myöhemmin kaikkea, mihin hän on kosketuksissa. Lapsi tutkii ympäristöään kaikilla aisteilla kuitenkin tiedostamatta jatkuvaa oppimistaan tuon tutkimisen seurauksena. Ympäristö muovaa lasta jatkuvasti. Tämän takia valmisteltu ympäristö montessoriryhmässä on niin tärkeässä asemassa- se on täysin yhteydessä eri herkkyykskausiin, tendensseihin sekä lapsen havainnoivaan mieleen.

### **4.3. Lapsiryhmä**

Rantakaislassa on kolme lapsiryhmää, alle 3-vuotiaiden pienten yhteisö ja kaksi 3-6 vuotiaiden ryhmää. Esiopetusikäiset lapset toimivat molemmissa isojen ryhmissä integroidusti muun ryhmän kanssa.

Yli 3- vuotiailla lapsilla on sosiaalisen kehityksen herkkyykskausi. Ryhmässä toimimisen harjoittelu on tärkeä osa lapsen sosiaalista kehitystä. Harjoitteleme päiväkodissa päivittäin erilaisia vuorovaikutustilanteita. Vanhemmat lapset toimivat malleina nuoremmille. Rantakaislassa esiopetusikäiset lapset auttavat mielellään ryhmän nuorempia lapsia.

He auttavat ja opastavat nuorempiaesim.pukeutumisessa, ruokailussa, töiden ohjaamisessa. Esiopetusikäiset lapset kokevat roolinsa merkitykselliseksi ja heidän itsetuntonsa vahvistuu.

### **4.4. Montessorivälineet**

Maria Montessori kehitti välineistön tukemaan lapsen toiminnallisia tarpeita ja antamaan avainkokemuksia ympäröivästä maailmasta. Näitä kokemuksia lapsi voi myöhemmin laajentaa tutkiessaan päiväkodin ulkopuolista maailmaa.

Jokainen montessoripäiväkodissa työskentelevä opettaja valitsee ja muokkaa välineitä ja materiaaleja oman lapsiryhmän tarpeiden pohjalta.

Montessoriluokassa on viisi materiaalialuetta, jotka tukevat lapsen kasvua ja kehitystä eri herkkyykskausien aikana.

1. Arkielämän työt ( eli arkipuuhat ) auttavat lasta itsenäistymään ja huolehtimaan itsestään ja ympäristöstään. Arkielämän työt kehittävät lapsen motoriikkaa, koordinaatiota ja keskittymiskykyä. Töihin valitaan kauniita esineitä, jotka viehättävät lasta ja houkuttelevat häntä työskentelemään materiaalilla. Arkipuuhat luovat pohjan lapsella kaikelle myöhemmälle työskentelylle.
2. Aistimateriaalien avulla lapsi harjoittelee eri aistien käyttöä sekä asioiden ja esineiden luokittelua. Aistimateriaalit syventää lapsen tietoutta häntä ympäröivästä maailmasta.
3. Äidinkielen materiaali tukee monin eri tavoin lapsen kielellistä ja sosiaalista kehitystä. Jo kolme vuotiaalla lapsella on tarve luokitella kieltä puhutun kielen välityksellä.
4. Matematiikan töiden pohja luodaan lapselle jo arkielämän töiden avulla. Niillä työskennellessään lapsi harjoittaa keskittymiskykyään ja tarkkuuttaan. Noin 4-vuotias lapsi on yleensä jo kypsä aloittamaan matematiikan alueen töitä. Ensin tutustutaan lukuihin 1- 10 ja niitä vastaaviin määriin. Tehtävät etenevät loogisessa järjestyksessä, päätyen lopulta, lapsen ollessa siihen valmis, abstrakteihin laskutehtäviin.
5. Kulttuurin alue on laaja. Siihen kuuluvat tiede, kuvataide, biologia, kasvitiede, maantieto, historia ja musiikki. Osa materiaalista on valmista (esim.lehtimuoto- palapelit, maanosa-kartat), osa ohjaajien itse valmistamaa (esim. taidekorttisarjat, lukukortit eri aihealueilta). Lasten kiinnostuksen mukaan voidaan tarttua mihin tahansa aiheeseen ja ilmiöön, tutkia sitä yhdessä ja ottaa siitä selvää esim.kirjojen, netin ja tablettien välityksellä.

#### **4.5. Aikuinen, kasvattajuus**

Maria Montessori näki koulutuksen ja kasvatuksen aivan toisesta näkökulmasta kuin muut aikansa tieteilijät. He pitivät lasta “ tyhjänä tauluna “, joka aikuisen tuli täyttää.

Montessori huomasi lapsia havainnoituaan, että lapset imevät ympäristöstään kaiken mahdollisen tiedon ja hän koki kasvattajan tehtävänä nimenomaan auttaa lasta tällä tutkimusretkellä. Lasten havainnointi on edelleenkin yksi ohjaajan tärkeimpiä työkaluja montessoriryhmässä. Lasta havainnoimalla ohjaaja saa tietoa lapsen kehityksestä, kiinnostuksen kohteista, ja voi auttaa lasta hänen kehitysprosessissaan.

Sensitiivisyys ja empatiakyky ovat tärkeimpiä ominaisuuksia kasvattajalla. Hyvät vuorovaikutustaidot ja kyky sitoutua tiimin yhdessä sovittuihin toimintatapoihin ovat myös tärkeitä. Ennakoitavuus aikuisen toiminnassa luo lapselle turvallisuutta. Riittävä koulutus ja kokemus näkyvät ammatillisena osaamisena toiminnassa. Ammattitaitoinen kasvattaja osaa nähdä lapsessa hyvän ja myönteisen kasvun mahdollisuudet.

Montessoripäiväkodissa aikuisen toimintatapa on mieluummin ohjaava kuin opettava. Kasvattajat havainnoivat lapsiryhmää ja havaintojensa pohjalta suunnittelevat, valmistelevat ja ylläpitävät mielenkiintoista ympäristöä lapselle. Ohjaaja toimii linkkinä lapsen ja ympäristön välillä mm. esittelemällä lapselle montessorivälineistöä. Uudet työt esitellään lapselle yksilöllisesti tai pienelle lapsiryhmälle riippuen tehtävästä. Työn esiteltyään ohjaaja siirtyy syrjään ja antaa lapselle mahdollisuuden työskennellä materiaalilla itsenäisesti. Kun lapsi on keskittynyt työskentelemään, hänelle annetaan työrauha. Kasvattajat määrittävät myös rajat lapsiryhmän toiminnalle. Lasta ohjataan käyttämään puheääntä luokassa ( ei puhuta kovaan ääneen ) ja liikkumaan rauhallisesti. Selkeät rajat auttavat rauhallisen, positiivisen ja turvallisen ilmapiirin luomisessa. Aamupäivän pitkä työskentelyaika mahdollistaa lapsen pitkäjänteisen töihin keskittymisen ja oppimismotivaation heräämisen kaikessa rauhassa

## **5. PÄIVÄRYTMI**

Työskentely montessorivälineillä, leikki, retket, liikunta, ruokailut, siirtymätilanteet, ulkoilut ja lepo rytmittävät lapsen päivää. Luomme päivästä pedagogisen kokonaisuuden, jossa jokainen lapsi huomioidaan yksilöllisesti. Kaikki arjen tilanteet, myös siirtymät, pukeutumiset ja ruokailut ovat kasvatustilanteita, jotka suunnitellaan pedagogisesti.

Aamupäivisin yli 3-vuotiaiden lasten ryhmien toiminnan sisältönä on työskentely montessorivälineillä, toimintaa taidehuoneessa tai yhtenä päivänä liikuntatuokiot Puistokulman peilialissa oman ryhmän kesken.

Tämän lisäksi sovimme yhteisistä retkistä kirjastoon, Hiekkaharjun urheilupuistoon yleisurheilua ja pallopelejä pelaamaan & harjoittelemaan, talvella luisteluretket 5-6-vuotiaille tekojäädalle. Retket museoihin, nukketheateriin, konsertteihin sovitaan yhteisesti ryhmien kesken.

Toimintamme kasvatuksellisen perustan luo lapsen työskentely montessorivälineillä. Työskentelyn avulla lapsi voi toteuttaa luontaista aktiivisuuttaan ja toiminnallisuuttaan, halua oppia uutta. Tämän johdosta lapsi voi tutkia ilmiöitä sekä kehittää kykyään ajatella ja ymmärtää. Oivaltamisen ilo on tärkeää!

Montessorityöskentelyn avulla lapsi oppii huomioimaan muita lapsia. Lapsiryhmä työskentelee yhdessä: osa lapsista pienissä ryhmissä, osa pareittain, jotkut lapset työskentelevät yksin ja ovat uppoutuneet oman tehtävän tekemiseen. Tilassa on paljon tapahtumaa ja liikettä samanaikaisesti. Yksi lapsi rakentaa vaaleanpunaista tornia, pieni ryhmä lapsia on työskentelemässä työmaton äärellä geometrisillä kappaleilla ja leikin avulla lapset harjoittelevat muistamaan minkä näköinen kappale olikaan prisma, kartio, lieriö, jne. Yksi lapsi kastelee kukkia, yksi lakaisee lattiaa, yksi lapsi on juuri puristanut appelsiinimehua ja saanut mehun kaadettua kahteen lasiin. On tullut aika pyytää toinen lapsi mukaan yhdessä nauttimaan pienestä mehuhetkestä. Yksi lapsi maalaa maalaustelineen ääressä, kaksi lasta työskentelevät parina yhteenlaskulaudoilla pöydän ääressä, jne. Tilanne edellyttää lapsilta toinen toisensa huomioimista. Lapset pujottelevat työmattojen välistä ja kantavat samanaikaisesti esim. tarjotinta kädessään. Ilmapiiri on touhukas, mutta samaan aikaan rauhallinen ja keskittynyt.

Yhteiset pelisäännöt on sovittu; toiselle lapselle annetaan työrauha, toisen työhön saa mennä mukaan vain, jos kyseinen lapsi antaa siihen luvan, liikutaan rauhallisesti ja puhutaan tavallisella äänellä.

Joustavasti vakaa päivärytmi antaa struktuurin lapsen päivään sekä luo hänelle turvallisuudentunteen päiväkotipäivän ennakoitavuudesta. Hän tietää mitä nyt tehdään ja mitä tapahtuu seuraavaksi.

Rantakaislan 3-6-vuotiaiden ryhmien päivärytmi:

- saapuminen päiväkotiin
- aamiainen
- montessorityöskentely / esikoulutuokiot
- piiri
- lounas
- ulkoilu
- päivälepo 3- 4-vuotiaat
- välipala
- lukuhetki 5-6-vuotiaat
- vapaan leikin/ toiminnan aika

Päiväkodin auettua lapset kokoontuvat aamulla alle 3-vuotiaiden ryhmätilaan. Kahdeksalta 3-6-vuotiaat lapset siirtyvät aamiaiselle päiväkodin ruokailutilaan, jossa

heille luetaan kirjaa ennen aamupalan alkua. Sen jälkeen lapset käyvät yksi kerrallaan hakemassa tarjoilupöydältä aamiaisen. Aamiaisen jälkeen lapset siirtyvät omiin ryhmiin montessorityöskentelyn pariin. Ennen lounasta lapsiryhmä kokoontuu yhdessä pienelle piirihetkelle. Lounasta tarjoillaan sekä klo 11 että klo 11.30 ja ruokailurytmiä vaihdellaan viikottain ryhmien kesken.. Ensimmäisenä ruokaillut ryhmä siirtyy eteistiloihin pukeutumaan ja lähtee puistoon ulkoilemaan. Viimeiseksi ruokaillut ryhmä tekee samoin, kun eteistilat ovat vapaat. Klo 13 aikaan puistosta sisälle päivälevolle lähtevät 3-4- vuotiaat lapset ja 5-6-vuotiaat jäävät vielä ulkoilemaan. Klo 13.50 sisälle lähtevät myös viisi- ja kuusivuotiaat, he syövät välipalan ja siirtyvät sitten satuhetkelle. Päivälevolle osallistuneet lapset siirtyvät herättyään välipalalle omaan tahtiin ja Klo 15 aikaan aloitetaan iltapäivätoiminta, mikä sisältää vapaata leikkiä, lautapelejä, askartelua yms.

## **6.OPPIMISEN ALUEET**

Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmassa oppimiskäsitys pohjautuu näkemykseen lapsesta aktiivisena toimijana. Lapset ovat synnynnäisesti uteliaita ja haluavat oppia uutta, kerrata ja toistaa asioita. Lapsella oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikkialla. Siinä yhdistyvät tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset tuntemukset ja ajattelu. Lapsella oppimista tapahtuu hänen havainnoidessa ja tarkkaillen ympäristöään ja jäljitellessään muiden toimintaa. Lapset oppivat myös leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä eri taiteisiin perustuvassa toiminnassa.

Oppimisen alueet eivät ole erikseen toteutettavia, toisistaan irrallisia kokemuksia, vaan niiden aihepiirejä yhdistetään ja sovelletaan lasten mielenkiinnon kohteiden ja osaamisen mukaisesti.

- Kielten rikas maailma
- Ilmaisun monet muodot
- Minä ja meidän yhteisömme
- Tutkin ja toimin ympäristössäni
- Kasvan, liikun ja kehityn.

### **6.1. Kielten rikas maailma**

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Sen avulla lapsi ottaa haltuun erilaisia tilanteita ja asioita sekä toimii vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ilmaisee

itseään ja hankkii tietoa. Lasten kielellistä kehitystä tukee *montessoriympäristössä* monipuolinen *äidinkielen montessorivälineistö*.

*Kielelliset identiteetit kehittyvät* , kun lapsia ohjataan ja tuetaan kielellisten taitojen ja valmiuksien keskeisillä osa-alueilla.

Kieli on oleellisessa roolissa kun lapsi harjoittelee *vuorovaikutustaitoja*. Pysähdymme kuuntelemaan mitä lapsi sanoo tai yrittää sanoa. Lapsi myös samanaikaisesti harjoittelee kuuntelemaan toisia. Lapsen kokemukset kuulluksi tulemisesta ovat tärkeitä ja heidän aloitteisiinsa vastataan. Käytämme selkeää, rikasta kieltä puhuessamme lapsille. Päiväkodin henkilöstö on tärkeässä roolissa, kun lapsi opettelee kieltä.

Lapsen *kielellisen ymmärtämisen taitoja* tuetaan johdonmukaisen toiminnan, sanallistamisen ja keskustelemisen kautta. Käytämme selkeää, rikasta kieltä puhuessamme lapsille. Nimeämme esineitä ja asioita koko ajan toiminnan lomassa. Tarvittaessa käytämme tukikuvia ja -viittomia. Uutta tehtävää esiteltäessä lapselle, nimeämme hänelle tehtävän nimen sekä kaiken välineistön, jota tehtävä sisältää. Käytössämme on lukuisia korttisarjoja joiden avulla sekä rikastamme lapsen sanavarastoa, että opetamme hänelle miten eri asioita voi luokitella ( esim. marjat, hedelmät, kotieläimet, metsän eläimet, jne.) Kieltä avataan lapselle äänneiden avulla (esim. äänneleikit, hiekkapaperikirjaimet ), joista siirrytään kirjainten tunnistamiseen. Lapsen *puheen tuottamisen taitojen* kehittymistä seurataan ja ohjataan. Lasta rohkaistaan puhumaan eri tilanteissa sekä aikuisten että toisten lasten kanssa. Piirihetkillä lapsille luetaan monipuolista kirjallisuutta, tarinoita, runoja ,satuja, jne. Lapsiryhmän kanssa leikimme myös erilaisia leikkejä, jotka aktivoivat lapsia puheen tuottamiseen (esim. tarinatuoli, mikrofoniin käyttö, jne ).

Lapsen *kielen käyttötaitoja* ohjataan ja kielen käyttöä pohditaan yhdessä lasten kanssa. Eläytyminen, huumorin käyttö sekä hyvien tapojen opettelu vahvistavat lapsen kielen käyttötaitoja. Hyvien tapojen opettelu lapset harjoittelevat konkreettisesti montessoriryhmässä erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa. Esim. kuinka tervehdin kohteliaasti, kuinka pyydän anteeksi, kuinka tarjoan esim. kuorimani omenan palasen toiselle lapselle sanomalla- ole hyvä ja toinen lapsi vastaa- kiitos.

Lasten kielellinen ilmaisu monipuolistuu, kun heidän *kielellinen muistinsa ja sanavarastonsa* laajenee. Piirihetkillä laulamme ja loruttemme lasten kanssa, jotka tukevat lasten kielellisen muistin kehittymistä. Apuna voidaan käyttää myös tukikuvia laulusta tai lorusta.

Monikulttuurisessa yhteisössämme opettelemme sanoja, sanontoja, loruja ja lauluja niistä maista, joista lasten omat kulttuurit ovat lähtöisin.

*Montessoriympäristössä lasten kielitietoisuuden kehittyminen* tapahtuu yleensä luonnostaan, koska *äidinkielen montessorivälineistö* herättää lasten kiinnostuksen suullista kieltä, kuten myös kirjoittamista ja lukemista kohtaan.

Työskentely äänneleikkien, hiekkapaperikirjainten ja isojen irtokirjaimien parissa valmentavat lasta saavuttamaan kirjoitustaidon. Kieltä avataan lapselle äänteiden avulla, joista siirrytään kirjainten tunnistamiseen, äänteiden yhdistämiseen, lukutaidon harjoittamiseen ja kehittämiseen. Lapsille on tarjolla monenlaista äidinkielen välineistöä sanaharjoituksista kielen analysointiin. Lapsia kannustetaan harjoittamaan taitojaan ja kirjoittamaan myös omia tarinoita kirjoitusvihkoonsa. Rantakaislassa meillä on käytössämme viisi tablettia, bluetooth -kaiutin, video(projektor) ja cd- soitin.

## **6.2. Ilmaisun monet muodot**

Montessoriympäristössä yhtenä alueena ovat *aistivälineet*. Abstraktit asiat kuten värit, muodot ja kokoerot tulevat lapselle konkreettisiksi kun hän työskentelee aistivälineillä. Välineiden avulla lapsi oppii luokittelemaan ja jäsentämään asioita. *Aistivälineet* toimivat myös taidekasvatuksen perustana.

Kulttuuri on tärkeä osa lapsen identiteettiä. Päiväkodissamme pyrimme tarjoamaan lapsille monipuolisesti mahdollisuuksia nähdä ja kokea taidetta ja kulttuuria. Taiteeseen ja kulttuuriin liittyvät kokemukset vahvistavat lasten kykyä omaksua, käyttää ja tuottaa kulttuuria. Hyödynnämme lähiympäristön kulttuuritarjontaa lapsille. Vantaan kaupungin kulttuuripalvelut tarjoavat lapsiryhmille monia taide- ja kulttuurikohteita vierailu kohteiksi. Esim: Tikkurilan kirjasto, Lumosali, Vernissa, Heureka ja Tanssiteatteri Raatikko. Helsingin puolella Keskustakirjasto Oodi, Ateneumin taidemuseo, Nykytaiteen museo Kiasma, Luonnontieteellinen museo, eduskunta jne.

Kuvallisen, musiikillisen ja kehollisen ilmaisun toteutuminen päiväkodissamme tapahtuu musiikin, kuvataiteen ja liikunnan avulla. Kuvallinen ilmaisu; Lapset kokeilevat erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja maalaamalla, piirtämällä, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lapsilla on mahdollisuus piirtää, maalata, muovaila ja askarrella päivittäin. Tutustumme kuvataiteilijoiden töihin mm. taidekortisarjojen avulla.

Musiikillinen ilmaisu; Lasten kanssa lauletaan, loruillaan, kokeillaan erilaisia soittimia, kuunnellaan musiikkia ja liikutaan musiikin tahtiin. Lapset saavat kokemuksia perussykkeestä, sanarytmeistä ja keho-soittamisesta.

Montessoripedagogiikassa annetaan lapselle mahdollisuus oppia kaikkia aistejaan käyttämällä. Näistä yhtenä osa-alueena on siten myös musiikkikasvatus, johon Maria Montessori loi oman menetelmän yhdessä opettaja ja musiikkikasvattaja **Anna**

**Maria Maccheronin** kanssa. Tarkoituksena oli luoda menetelmä, joka harjaannuttaa lapsen kykyä erottaa hyvin hiljaisia ja toisistaan vain hieman eroavia ääniä sekä luoda pohjaa musiikkikasvatukselle montessoriympäristössä.

Yhteistyön tuloksena syntyi musiikkiväline nimeltä kellot, joiden värähtelevä metallipinta on paksuudeltaan vaihtelevaa ja täten tuottaa ääntä, joka eroaa toisistaan vain sävelkorkeudessa. Kelloja säilytetään ja soitetaan mustavalkoisella alustalla, joka vastaa pianon koskettimien kuvioita.

Kelloja on yhteensä 26 kappaletta ja niitä soitetaan puisella kapulalla.

Kellojen avulla voidaan opettaa käsitteitä korkea ja matala sekä etsiä samanlaisia äänipareja. Lisäksi voidaan harjoitella asettelemaan kellot järjestykseen sävelkorkeuden mukaan ja tuoda mukaan teoriaopetusta nuottien avulla.

Kellot esitellään joko yhdelle lapselle tai lapsiryhmälle kerralla

Musiikkikasvatuksessa on tärkeää, että ketään ei pakoteta laulamaan tai soittamaan, mutta tarjotaan mahdollisuus osallistua sekä olla läsnä kuuntelijana.

### **6.3. Minä ja meidän yhteisömme**

Lähtökohtana on lasten kanssa yhdessä toimiminen ja lasten välisen ystävyuden tukeminen. Lasten kanssa harjoitteleme sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja päivittäin. Tämä toteutuu erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja keskusteluissa lasten kanssa. Eettisen ajattelun taitojen kehittymistä tuetaan pohtimalla lasten kanssa yhdessä heitä askarruttavia eettisiä kysymyksiä. Aiheet voivat liittyä ystävyyteen, oikean ja väärän erottamiseen, oikeudenmukaisuuteen tai pelon, surun ja ilon aiheisiin. Lapsi harjoittelee erottamaan oikean ja väärän, hyvän ja pahan sekä vapauden ja vastuun merkitystä.

Eettisiä kysymyksiä käsitellään lasten kanssa niin, että he voivat tuntea olonsa turvallisiksi ja hyväksytyiksi. Lasten kanssa pohditaan myös oman ryhmän sääntöjä ja niiden perusteita.

Varhaiskasvatuksen katsomuskasvatus rakentuu huoltajien kanssa tehtävälle yhteistyölle. Käymme huoltajien kanssa luottamuksellista vuoropuhelua katsomuskasvatuksesta sekä hyödynnämme perheiden asiantuntemusta liittyen heidän kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen.

Varhaiskasvatuksen katsomuskasvatuksessa yhteisen tutustumisen kohteena ovat ensisijaisesti lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot sekä muut katsomukset.

Uskonnotuutta tarkastellaan katsomusten rinnalla.

Lasten kanssa tutustutaan erilaisiin katsomuksiin ja niihin liittyviin perinteisiin varhaiskasvatuksen perusteiden mukaisesti.

Tutustumme esim. vuoden kiertoon liittyviin juhliin ja tapahtumiin.

### **6.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni**

*Matemaattinen ajattelu:*

Lapset ovat innokkaita havainnoimaan lukumääriä ympäristöstään. He haluavat tutkia, luokitella, vertailla ja asettaa järjestykseen asioita ja esineitä. Maria Montessori havaitsi, että lapsella on luonnostaan matemaattinen mieli. Yleensä noin 4-vuoden iässä lapset kiinnostuvat matemaattisista asioista, alkavat laskea asioita itsessään (esim. sormet) ja ympärillään ja he kiinnostuvat numeroista.

*Montessoriympäristössä matematiikan välineistö* tarjoaa lapselle todella hyvän pohjan matemaattisten valmiuksien kehittämiselle.

Yleensä n. 4- vuotias lapsi aloittaa matematiikan alueelta ensimmäisiä töitään. Numerosauvat ja numerot 1- 10 tulevat tutuksi lapselle. Harjoitellaan lukumäärien laskemista ja numerosymbolin yhdistämistä. *Matematiikan välineistö* tarjoaa monenlaisia mahdollisuuksia, lapsen kiinnostuksesta ja kehitystasosta riippuen edetä numeroiden ja määrien tunnistamisesta ja yhdistämisestä kymmenjärjestelmään, eri laskutoimitusten käyttämiseen erilaisilla välineillä ja lopulta abstraktiin ajatteluun sanallisten laskutehtävien muodossa. Etenemme lapsen kiinnostuksen mukaan. Tärkeää on myönteisen asenteen syntyminen matematiikkaa kohtaan.

Lapsen geometrisen ajattelun tueksi montessoriympäristöstä löytyy useitakin välineitä. Esim. geometrinen laatikosto ja kortit ja geometriset kappaleet. Lapset tutkivat kappaleita ja hyvinkin nopeasti huomaamalla aikuiselta, ovat oppineet tietämään minkä näköinen kappale on prisma, lieriö, kartio, kuutio, jne. Rakentelu, askartelu ja muovailu vahvistavat lapsen geometristä ajattelua. Aikakäsitetä avataan vuorokauden- ja vuodenaikojä havainnoimalla Kellonaikojä lapsi opettelee montessorivälineisiin kuuluvan kellon avulla.

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinna ja tuottamisen taitoja. Monilukutaidon perustana on laaja tekstikäsitys, jonka mukaan erilaiset tekstit voivat olla muun muassa kirjoitetussa, puhutussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa. Tähän sisältyy erilaisia lukutaitoja kuten kuvanlukutaito, numeerinen lukutaito, medialukutaito ja peruslukutaito.

Monilukutaito liittyy kiinteästi ajattelun ja oppimisen taitoihin. Lapsia innostetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan viestejä erilaisissa, myös digitaalisissa ympäristöissä. Isojen ryhmissä ( 3-6v.) molemmissa ryhmissä on lasten käytössä 2 tablettia.

Ryhmän vanhimmat lapset ovat mm. käyttäneet tablettia tiedon hakemiseen esim. eläin- tai lintututkimuksen kirjoittamista varten, säätilan seuraamiseen, kuvien ottamiseen, lasten omien esitysten videointiin sekä pelaamiseen ( Ekapeli, Mollan ABC, MatikkaKunkku, Lukulumo, Kielinuppu).

Päiväkodissa harjoitteleme päivittäin lasten kanssa erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa toimimista.

Omien ja toisten lasten tunnetilojen, kasvonilmeiden ja muiden kehollisten viestien tulkitsemisen harjoittelu on osa monilukutaitoa.

### **6.5. Kasvan, liikun ja kehityn**

Montessorityöskentely sisältää paljon liikkumista, sekä hienomotorisia että karkeamotorisia taitoja tukevaa tekemistä. Järjestämme säännöllisiä liikuntatuokioita lapsille Puistokulman peilialissa. Ulkoilun aikana ohjaamme mm. liikunnallisia sääntöleikkejä, pallopelejä. Retket Hiekkaharjun Urheilupuistoon ovat lasten keskuudessa suosittuja. Perinneleikit ovat leikkejä, joihin ujokin lapsi yleensä mielellään osallistuu.

Rantakaislassa on oma kokki, joka valmistaa kaikki ateriat itse laadukkaista ja terveellisistä raaka-aineista. Tutustumme lasten kanssa konkreettisesti kasviksiin ja juureksiin satokausittain.

Lapset tekevät myös innokkaasti ruoanvalmistustöitä päiväkotipäivän aikana. Esim.harjoittelevat kuorimaan ja pilkkomaan omenaa/päärynää, puristamaan sitrusmehua, raastamaan juustoraastetta tai porkkanaraastetta, keittämään kahvia, kuorimaan ja siivuttamaan kananmunaa, leipomaan jne.

### **6.6. Leikki**

Leikki on tärkeä yhteisöllisyyden ja ryhmäytymisen väline. Leikkiessään lapsi oppii, vaikka lapselle itselleen leikki ei ole tietoisesti oppimisen väline. Jokaisessa päivässä on tilaa ja aikaa leikille. Myös ulkoilun aikana lapsilla on mahdollisuus vapaaseen leikkiin samoin iltapäivän toiminnan aikana. Rantakaislassa harjoitellaan leikkimään kaikkien kanssa.

**Leikeissä syntyneisiin mahdollisiin ristiriitatilanteisiin puututaan heti ja ne käsitellään yhdessä lasten kanssa.**

Aikuisen rooli leikin aikana on ulkopuolinen havainnoija tai aktiivinen osallistuja. Koemme tärkeäksi tukea lasten spontaneja, luovia ja vauhdikkaitakin liikunnallisia leikkejä, samoin kuin ns. pedagogisia leikkejä. Oppimisympäristön suunnittelussa pyrimme huomioimaan lasten tarpeita ja edellytyksiä leikille, niin että jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua omien taitojensa ja valmiuksiensa mukaisesti.

## **7. Pedagoginen dokumentointi**

Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman mukaan pedagoginen dokumentointi tuottaa tietoa lasten elämästä, kehityksestä, kiinnostuksen kohteista, ajattelusta, oppimisesta ja tarpeista sekä lapsiryhmän toiminnasta konkreettisella ja monipuolisella tavalla. Yksittäisten dokumenttien, esimerkiksi valokuvien, piirrosten tai henkilöstön havaintojen, avulla voidaan yhdessä lasten kanssa tarkastella heidän kehitystään ja oppimistaan. Lasten jo saavuttamat tiedot ja taidot, kiinnostuksen kohteet ja tarpeet tulevat näkyväksi pedagogisen dokumentoinnin kautta ja ovat

toiminnan suunnittelun perusta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on tärkeä osa pedagogisen dokumentoinnin prosessia. Sitä voidaan hyödyntää pedagogisen dokumentoinnin välineenä pitkin toimintavuotta arvioimalla ja kirjaamalla lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevien tavoitteiden toteutumista..

Montessoriympäristössä ohjaajat pitävät kirjaa lapsen työskentelystä monin eri tavoin.

Ohjaaja havainnoi lapsia, kirjaa heidän tekemänsä työt käytössä olevaan seurantalomakkeeseen ja arvioi milloin lapsi on valmis uusiin töihin. Lapsia rohkaistaan erilaisten tehtävien pariin, mutta heille annetaan myös mahdollisuus mietiskelylle ja rauhoittumiselle.

Maria Montessori painotti lähes koko elämänsä ajan kuinka tärkeää kasvattajalle on yksittäisen lapsen ja koko lapsiryhmän havainnointi. Havainnoimalla saadaan tarvittavat tiedot lapsen tarpeista ja voidaan selvittää syitä hänen käyttökseen. Havainnoimalla koko lapsiryhmää saadaan tietoa esim. ryhmän sosiaalisista suhteista.

Havainnoinnin tulee olla jatkuvaa ja siinä on montessorin mukaan neljä eri vaihetta: ohjaaja havainnoi, reflektoi, tekee havainnostaan johtopäätökset ja toimii niiden mukaisesti.

Esiopetusikäisten lasten kanssa suunnitellaan työskentelyä yhdessä lapsen kanssa viikkosuunnitelmien muodossa.

## **8. Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa päiväkodissa**

Varhaiskasvatuksemme ensisijaisena tavoitteena on lapsi- ja aikuisyhteisöimme kokonaisvaltainen hyvinvointi. Huolehdimme lapsen fyysisistä, psyykkisistä ja sosiaalisista tarpeista yhdessä huoltajien kanssa. Luomme edellytykset elinikäiselle oppimiselle. Hyvinvoinnista ja turvallisuudesta huolehtiminen kuuluu koko henkilökunnalle. Se välittyy sensitiivisenä, empaattisena ja myönteisen vuorovaikutuksen toimintakulttuurina. Varhaisella puuttumisella ennalta ehkäisemme pulmia ja syrjäytymistä.

Henkilökunnan tiimityö, kasvatuskumppanuus ja yhteistyö kaupungin asiantuntijoiden (mm. konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja kieli- ja kulttuurikoordinaattori, neuvola ja Hyve-malli, YHR ) muodostaa hyvinvointia tukevan turvaverkon lapsen ympärille. Pysyvät ja turvalliset ihmissuhteet ovat lapselle ensiarvoisen tärkeitä. Henkilökunnan työn arvostus, hyvät työskentelyolosuhteet, toimiva kasvatuskumppanuus vanhempien kanssa ja myönteinen tunneilmasto työyhteisössä tukevat henkilökunnan hyvinvointia ja sitoutumista työhönsä.

**Lapsen oma varhaiskasvatussuunnitelma** laaditaan pääsääntöisesti aina toimintakauden alussa syksyllä tai pian lapsen aloitettua päiväkodissa.

Käytössämme on alkukeskustelussa käytettävä lomake, HYVE ja LEOPS-suunnitelmat

## **9.Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki**

Lähtökohtana Rantakaislassa on ajatus että kaikilla lapsilla olisi mahdollisuus kasvaa ja kehittyä yhteisessä oppimisympäristössä. Jos vanhemmilla tai kasvattajilla herää huoli lapsen kehitykseen liittyen, yhteistyötä tiivistetään. Yritämme löytää yhdessä pedagogisia ratkaisuja lapsen pulmaan. Lapsen kasvun ja kehityksen asiantuntijat, päiväkodin koulutetut kasvattajat pohtivat yhdessä lapsen tilannetta.

Jos nämä toimenpiteet eivät tunnu lasta auttavan voimme pyytää konsultaatioapua Vantaan kaupungin konsultoivalta varhaiskasvatuksen erityisopettajalta.(Saatavan tuen muodot vaihtelevat intensiteetiltään.)

Yksityisenä päiväkotina emme pysty tarjoamaan samoja tukitoimia kuin kaupungin tuottamat palvelut. Mikäli lapsen kasvu ja kehitys vaatii sellaisia tukitoimia ja resursseja, joita emme pysty tarjoamaan, niin päivähoitosopimuksemme mukaisesti keskustelemme lapsen huoltajien kanssa ja ehdotamme kunnallisia palveluja lapsen edun mukaisesti.

Montessorikasvatus vahvistaa tukea tarvitsevan lapsen tarpeita monella tavalla. Kunnioittava suhtautuminen kaikkiin lapsiin on päiväkotimme aikuisten työskentelyn perusedellytys.

Lapsen mahdollisuus toistaa tehtäviä, työskennellä omaan tahtiinsa sekä montessorivälineiden konkreettisuus ja niihin sisäänrakennettu mahdollisuus ratkaista ongelmia tukevat lapsen loogisen ajattelun kehitystä. Toimintaympäristön hyvä järjestys auttaa lasta jäsentämään myös omaa mieltään. Lapsiryhmien ikärakenteen heterogeenisuus kannustaa vanhempia lapsia auttamaan nuorempiaan ja nuoremmat oppivat koko ajan vanhemmilta lapsilta. Montessoripäiväkodin kielellisen materiaalin runsaus ja monipuolisuus tukee lasta kielellisessä kehityksessä.

## **10. ESIOPETUS MONTESSORIPÄIVÄKOTI RANTAKAISLASSA**

Esiopetusaika on päivittäin klo 9.00-13.00. Molempien ryhmien esikoululaiset kokoontuvat 1-2 kertaa viikossa yhteiseen esiopetushetkeen ja muina aikoina esiopetus tapahtuu lapsen omassa ryhmässä. Montessoriryhmissä suunnittelemme yhdessä eskarilaisten kanssa heidän mielenkiintoa vastaavia tehtäviä ja toimintaa. Hyvin suunniteltu ja lasta varten valmisteltu oppimisympäristö tukee lapsen perustaitojen ja kouluvalmiuksien kehittymistä (mm. keskittymiskyky, pitkäjänteisyys, muiden huomioonottaminen, ohjeiden kuunteleminen, halu oppia ja oppimisen riemu).

Kielirikasteisen esiopetuksen tavoitteena on herättää lasten mielenkiinto ja myönteinen asenne kieltä kohtaan. Englannin kieleen tutustumme lasten kanssa laulujen, leikkien ja liikunnallisen toiminnan kautta.

Laatiessamme 6-vuotiaan lapsen esiopetussuunnitelmaa otamme huomioon mm: montessorikasvatuksen tavoitteet, lapsen yksilölliset kiinnostuksen kohteet ja lapsen oppimisedellytykset. Tiedot lapsen oppimisvalmiuksista luovat pohjan yksilölliselle oppimisen ohjaamiselle. Tämä perustuu lapsen havainnointiin ja arvioon hänen oppimisvalmiuksistaan. Lapsen kehityksen seuraaminen on jatkuva prosessi.

Pidämme LEOPS- keskustelut lapsen ja vanhempien kanssa 2 kertaa esiopetusvuoden aikana; ensimmäinen syksyllä ja toinen keväällä. Siirtyessään kouluun lapsi saa osallistumistodistuksen viettämästään esiopetusvuodesta päiväkodissamme.

## **Montessoripäiväkoti Rantakaislan 0-3- vuotiaiden varhaiskasvatussuunnitelma**

Montessoripäiväkoti Rantakaislan 0-3- vuotiaiden ryhmä Kastehelmet koostuu 12 lapsesta ja kolmesta aikuisesta. Lasten ikä - ja sukupuolijakauma pyritään muodostamaan niin, että se olisi mahdollisimman tasainen ryhmän kesken.

Maria Montessorin mukaan lapsi kehittyy noin kuusi vuotta kestävien kehityskausien kautta, joista ensimmäinen on varhaislapsuuden aikaa ja näin ollen pohjana varhaiskasvatuksen pedagogiikalle päiväkodissamme. Lisäksi kasvua ja kehitystä ohjaavat eri ikäkausina pinnalla olevat herkkyykskaudet, jotka huomioidaan luodessa päiväkodin toimintaa. Perheen kanssa yhdessä laaditaan lapsen oma varhaiskasvatussuunnitelma, jossa tuodaan esille lapsen osaaminen ja vahvuudet sekä mietitään yhdessä seuraavia kehitysvaiheita ja niiden tavoitteita. Lisäksi kirjataan keinot näiden toteuttamiseksi päiväkodin päivittäisessä arjessa. Varhaiskasvatussuunnitelmassa huomioidaan myös kehityksen ja oppimiseen liittyvä tuen tarve ja sen toteuttaminen päivähoitossa. Lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma päivitetään vuosittain ja tarpeen mukaan sitä täydennetään useammin. Päiväkodin ja vanhempien välillä pyritään pitämään avointa keskusteluyhteyttä ja lapsen arjesta jaetaan tietoa vanhemmille säännöllisesti. Lisäksi mahdollistetaan ylimääräiset keskustelut vanhempien kanssa heidän tai päivähoiton niin tarvitessa.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena päiväkodissa on edistää lapsen yksilöllistä oppimista ja kehitystä sekä luoda ryhmästä tasa- arvoinen ja syrjimistä ehkäisevä yhteisö, joka toiminnallaan on tukemassa perheitä heidän kasvatustyössään.

### **Päiväkodin aloitus Kastehelmien ryhmässä**

Lapsen aloittaessa päivähoito, perheen kanssa pidetään tarvittaessa aloituskeskustelu jossa käydään läpi lapsen tavat, tottumukset ja toimintatavat sekä päiväkodin omat käytännöt.

Ensimmäisellä kerralla lapsen on hyvä tulla tutustumaan oman vanhemman kanssa ulkoiluun. Toisella kertaa vanhempi voi jättää lapsen yksin, joko lyhyeksi aikaa, tai sopimuksen mukaan kokonaan. Jatkossa lapsen kannalta on parempi harjoitella päiväkodissa ilman vanhempia, näin luottamussuhde henkilökunnan kanssa pääsee alkamaan ja tutustuminen ryhmän muihin lapsiin on helpompaa. Päivähoiton voi myös aloittaa niin, että lisätään joka päivä hieman lapsen päivähoitossa oloaikaa. Jokaisen perheen kanssa sovitaan yksilöllisesti mikä tapa sopisi juuri heidän lapselleen. Lasta päiväkotiin jätettäessä vanhempia ohjeistetaan käytännöistä, jotta eron hetki olisi lapselle selkeä ja lämminhenkinen- näin lapselle muodostuu luottamus päiväkotia ja henkilökuntaa kohtaan.

## **Kastehelmien päivärytmi**

### **8.00 - 9.00** Aamiainen

Lapset itse hakevat aamiaista varten tarvittavat ruokailuvälineet astiakaapista, jonka jälkeen he hakevat puuron, leivän ja tuorepalan.

Ruokailun jälkeen lapset korjaavat astiat pois, pyyhkivät suun ja kädet, sekä oman pöytänsä ja ovat valmiita työskentelemään ympäristössä.

### **8.30 - 09.30** Montessorityöskentelyä luokassa

Lapsi saa itse valita luokasta hänelle mieleistä tekemistä, ja lasta ohjataan myös uusien töiden pariin. Montessoritöihin lukeutuvat kaikki luokassa olevat työt, joita vaihdellaan lasten kehityksen ja tarpeen mukaan.

### **10-11.15** Ulkoilua alueen puistoissa.

### **11-11.15** Lapset palaavat aikuisen kanssa pienryhmittäin päiväkotiin.

### **11.30** Lounas

Lapsia kehoitetaan maistamaan tarjottavaa ruokaa, mutta siihen ei missään olosuhteissa pakoteta. Onneksemme tunnemme lapset niin hyvin, että voimme käyttää ruokailussa soveltuvia käytäntöjä lapsia koskien. Tällä tarkoitetaan sitä, että osa lapsista ei kaipaa ruokailun aikana oikeastaan minkäänlaista huomioita/ tukea ja osan vieressä istutaan ja tuetaan ruokailun sujumista. Ruokarauha on kaikille yhteinen.

### **12.00** Lepohetki

Lapsi riisuu päivävaatteensa hänelle merkittyyn koriin, käy wc:ssä ja menee omaan sänkyynsä aikuisen avustamana. Huoneessa soi rauhallinen musiikki koko lepoajan ja aikuinen on jatkuvasti läsnä lasten nukkuessa.

### **14.00** Lapset heräilevät päiväunilta, käyvät vessassa, pukeutuvat ja käyvät välipalalle

### **14.30** Välipala

### **15.30 - 17.00** Ulkoilua Kukkakimpun puistossa ja päiväkodin pikkupihalla.

Poikkeuksista informoimme vanhempia.

## **Montessorikasvatus pienten yhteisössä ( infant community, IC )**

Pienten yhteisöllä tarkoitetaan kodinomaista valmisteltua ympäristöä, jossa pienelläkin lapsella on mahdollisuus liikkua vapaasti ja valita hänelle mieleistä tekemistä.

Ensimmäisen kolmen vuoden aikana yksilön persoonallisuus alkaa kehittyä, ja se muodostuu ennen kaikkea turvallisen, suojellun, rakkauden täyteen sekä itsenäisyyden tukemiseen mahdollistetun sekä valmistetun ympäristön kautta ja avulla.

Rauhallinen, lapsen kehityskautta tukeva ympäristö, jossa on sopivassa suhteessa turvaa ja lapsen ikäkaudelle sopivaa itsenäisyyttä, on osana mahdollistamassa lapsen kasvua omaksi itseksi.

Ympäristö itsessään on osa montessoripedagogiikkaa ja rakennettu siten, että kaikki huonekalut, pöydät ja tuolit ovat matalia, jotta lapsi kykenee siirtymään niiden äärelle itsenäisesti. Luokkatilaa voisi kuvailla lapsen maailmaksi, jossa lapsi on aktiivinen toimija ja tutkija. Matalalla olevat hyllyt mahdollistavat sen, että lapsi kykenee omatoimisesti valitsemaan itselleen kiinnostavaa tekemistä ja palauttamaan sen käytön jälkeen paikoilleen.

Jokainen työ on aseteltu erilliselle tarjottimelle tai koriin kokonaisuudeksi, joten lapsen on helppo hahmottaa mitä hän tarvitsee työskennellessään.

Toimiessaan valmistellussa ympäristössä lapsi saa toteuttaa luontaista tarvettaan tutkia ja oppia asioita. Kokeilemalla uusia asioita, haastamalla itseään pienikin lapsi saa onnistumisen tunteita ja hänen itseluottamuksensa kasvaa.

Montessoriympäristössä lapsella on mahdollisuus toistaa valitsemaansa työtä niin pitkään kuin haluaa ja kehittyä näin omassa tahdissaan. Lapsella on usein luontainen tarve toistaa oppimaansa, kunnes työ sujuu häneltä vaivatta ja hän on valmis siirtymään uusiin haasteisiin. Myös uusien haasteiden ja oppimisen keskellä lapsella voi olla tarve palata hänelle jo entuudestaan tuttuun työhön.

Rauhallinen ja kiireetön ilmapiiri on osa montessoripedagogiikkaa ja ryhmässä työskentelevät aikuiset ovat omalta osaltaan luomassa sitä lapsille.

### **Kielellinen osa-alue**

Kielen kehittymisen herkkyykskausi on 0-6 vuoden iässä ja tästä ajasta ensimmäiset kolme vuotta lapsi lapsi imee tiedostamatta vastaanottavaisen mielen kautta ympäristöstään kuullun kielen.

Pienten yhteisössä aikuiset käyttävät selkeää puhekieltä puhuessaan lapsille ja toisilleen. Kielen rakenteeseen ja puhenopeuteen on syytä kiinnittää huomiota. Asioiden ja esineiden nimeäminen perushoitotilanteissa sekä ulkona liikuttaessa on lapsen kielellisen kehityksen kannalta tärkeää.

Aikuinen on apuna lasten keskinäisessä vuorovaikutuksessa sanallistamalla tilanteita sekä ohjaamassa toimintaa.

Lapsille luetaan sekä ryhmissä että yksittäin, katsellaan kuvakirjoja, lorutellaan ja lauletaan.

Oppimisen välineinä toimivat kuvakortit ja erilaiset luokitellut kuvakorttisarjat. Niiden avulla lapset oppivat jäsentämään ympäristöä ja toimintoja.

Useimmiten korttisarjat ovat lapselle entuudestaan koti- tai päiväkotiympäristöstä tuttuja ja niitä vaihdellaan lasten kehityksen ja kiinnostuksen mukaan. Nimeämisen ja luokittelun avulla lapsen kielellinen kehitys monipuolistuu ja sanavarasto kasvaa.

Puheen tuottamisen lisäksi kielellisen kehityksen pohjana on halu kuunnella ja lukea lasta ja hänen eleitään. Puhumaton lapsi tuottaa paljon eri äänneitä, tavuja sekä

äänenpainoja, jotka toimivat puheen tavoin välineenä ennen kielen täydellistä kehittymistä. Lapsen ja aikuisen välille syntyy luottamuksellinen suhde kun he kommunikoivat tällä tavoin keskenään. Lisäksi aikuinen voi täydentää lapsen puhetta/viestintää sanan oikealla ilmaisumuodoilla lausumalla myös oikeilla sanoilla.

### **Arkipuuhat**

Eli käytännön elämän työt, joilla pidämme huolta ympäristöstämme. Käytännön elämän töiden kautta lapsi kokee kuuluvansa joukkoon. Nämä aktiviteetit auttavat lasta kehittämään itsetuntoaan ja hän tuntee itsensä tärkeäksi ja tarpeelliseksi. Se mitä hän tekee on tärkeää ja merkityksellistä toisille ja ympäristölle. Käytännön elämän töiden kautta lapsi kehittää arjen taitojaan. Pilkkomalla banaania tai puristamalla mehua lapsen silmän ja käden yhteistyö paranee, hän osallistuu toiminnallaan yhteisen ympäristön huolehtimiseen siivoamalla jälkensä, kastelemalla kasveja ja hän oppii sosiaalisia taitoja tarjotessaan hedelmiä ryhmän toisille lapsille. Lapsi kokee ylpeyttä omasta työstään sekä kokee itsensä tärkeäksi osaksi koko ryhmää harjoitellessaan ja onnistuessaan.

Työskennellessään arkipuuhiin parissa lapsen keskittyminen paranee sekä liikkeen koordinaatio kehittyä. Ne ovat myös pohjana kaikelle muulle oppimiselle montessoriympäristössä.

### **Luonto, taide- ja liikuntakasvatus**

Luonto ja ulkoympäristö on luonnollinen jatke sisäympäristölle; lumen luominen, kasvien kastelu, luonnon äänet, lehtien ja kukkien kerääminen. Päiväkodin yhteydessä on kasvatustaatit, joihin kylvämme siemeniä, tai istutamme vaikka perunaa ja joista sitten syksyllä voimme kerätä satoa.

Taide- ja askarteluvälineet löytyvät aina luokan hyllyiltä. Maalaaminen, muovailu vesiväriä ja piirustus ovat näin ollen lapsen vapaasti valittavissa. Lisäksi arjessa pidetään yhteisiä tuokioita pienryhmissä, joissa askarrellaan.

Kastehelmet jumppaavat talvikaudella viikoittain alakerran salissa. Liikuntatuokio on jaettu kolmeen eri osioon: alkulämmittelyyn, liikuntatuokioon ja loppurentoutukseen. Ohjatun liikunnan lisäksi käytämme päivittäin lähipuistoja, teemme kävelyretkiä sekä vierailamme ajoittain kirjastossa. Vaihteleva ympäristö leikkeineen ja seikkailuineen, antaa hyvän pohjan lapsen karkea motoriselle kehitykselle.

### **Aikuisen rooli pienten yhteisössä**

Montessorikasvatuksen lapsikeskeinen toimintatapa muuttaa aikuisen roolin opettajasta ohjaajaksi. Aikuisen tehtävä on olla osana luomassa turvallista, harmonista ympäristöä, jossa lapsella on selkeät kehykset ja rutiinit. Rauhallinen ja

kiireetön ilmapiiri on osa montessoripedagogiikkaa ja ryhmässä työskentelevät aikuiset ovat omalta osaltaan luomassa sitä lapsille.

Oppimista tapahtuu myös lapsen havainnoidessa ympäristöä ja jäljittelemällä aikuisen toimintaa. Näin ollen lasta kunnioittava käytös, hiljainen puheääni ja rauhallinen liike tukevat lapsen turvallista kasvua ja minäkuva.

Lapsi luo sisäistä järjestystä ulkoisen järjestyksen kautta, ja näin ollen myös pienten yhteisössä jokaisella oppimisvälineellä on omat selkeät paikkansa. Yhdessä lapsen kanssa harjoitellaan tavaroiden palauttamista paikoilleen, ja aikuinen osaltaan huolehtii, että luokkatila on joka aamu siisti ja esteettinen vastaanottamaan lapset töidensä pariin.

Kasvattajan rooli lapsen kasvun keskellä on olla siinä mielessä passiivinen, jotta hän mahdollistaisi mahdollisimman paljon lapsen omaa aktiivista olemista.

Aikuinen lapsen ohjaajana osaa olla läsnä lapselle, että vetäytyä tarvittaessa, hänellä on kyky puhua ja olla hiljaa. Ohjaaja muokkautuu tilan, ajan ja lasten mukaan.

Aikuinen toimii linkkinä lapsen ja ympäristöstä löytyvien materiaalien välillä sekä asettaa lapselle ja lapsiryhmän toiminnalle rajat, jotta kaikkien oppiminen ja kasvaminen saisi tapahtua psyykkisesti ja fyysisesti turvallisessa ympäristössä. Havainnoidessaan ympäristöä ja lapsia, ohjaaja näkee milloin lapsi tarvitsee apua työnsä parissa, voisiko hän edetä jo vaativampiin tehtäviin tai milloin lapsella on tarve saada olla aikuisen sylissä. Ohjaaja on ryhmässä kaikkia lapsia varten, hän on lapsen kanssakulkija, auttaa mutta ei tee lapsen puolesta, vaan mahdollisuuksien mukaan antaa lapsen tehdä itse.

*“ Kaikki tarpeeton apu on este lapsen kehitykselle “,*  
*M. Montessori.*

## **Itsenäinen toiminta ja itsenäisyyden tukeminen pienten yhteisössä**

*“ Oikea kasvatus on siinä, että ensiksi löydetään lapsi ja sitten vapautetaan hänet”*  
*- Maria Montessori*

Itsenäisyydellä tarkoitetaan lapsen kykyä tehdä asioita ja ajatella itsenäisesti. Ensimmäisestä ikävuodesta lähtien lapsella on tarve pyrkiä itsenäisyyteen, hän haluaa harjoitella pukeutumista ja riisuutumista, tavaroiden kantamista ja siirtämistä, syödä itsenäisesti joko sormin tai ruokailuvälineillä. Lisääntyneen oppimisen ja osaamisen myötä lapsen itsetunto kasvaa ja hän saavuttaa kaipaamansa vapautta, jota itsenäinen toiminta hänelle mahdollistaa. Lapselle liikkuminen ja toimintaan osallistuminen ei ole ainoastaan fyysistä liikettä, vaan myös mielen ja ajattelun kehittymistä sekä uusia aistikokemuksia. Lapselle työn tekeminen on tärkeämpää

kuin työn tulos. Turvallisen itsenäisyyden, oma-aloitteisuuden ja hyvän itsetunnon luomiselle on montessorissa loistavat mahdollisuudet.

### **Kuivaksi opettelu osana lapsen itsenäistymistä**

Lapsella on herkkyyskausi kiinnostukseen wc-käyttäytymistä kohtaan n. 12 -18 kuukauden iässä. Tämä on muiden herkkyyskausien tapaan ohimenevä ajanjakso ja jos se menetetään on kuivaksi oppiminen työläämpää myöhemmin. Usein lapsi saattaakin olla valmiimpi kuivaksi opetteluun kuin vanhemmat osaavat edes ajatella. Lapsen kyky tunnistaa hätä helpottuu kun wc- käynnit ovat luonnollinen ja säännöllinen osa lapsen päivää. On tärkeää, että lapsi pystyy menemään potalle myös itsenäisesti kun tuntee siihen tarvetta. Päiväkodissa tämä mahdollistetaan siten, että potat ovat valmiina wc:ssä saatavilla niin, että lasten on mahdollista niitä omatoimisesti tarvitessaan käyttää. Lapsen luontainen kyky tunnistaa hätä alkaa noin yhden vuoden iässä ja herkkyys tähän jatkuu noin 1,5 - vuotiaaksi.

Kuivaksi opettelussa suurena apuna hädän tunnistamisen ja ennakoimisen lisäksi on oikeanlainen vaatetus, joka on lapsen itsensä helposti riisuttavissa. Päiväkodissa on käytössä myös harjoitteluhousuja, joita käytetään pääsääntöisesti sisällä ollessa. Niiden avulla lapsi oppii huomaamaan yhteyden hädän ja mahdollisen vahingon välillä ja lopulta oppii tunnistamaan ajoissa tarpeen mennä potalle. Myös kestovaippoja on mahdollista käyttää päiväkodissamme. Kuivaksi oppiminen käy nopeammin ja helpommin kun harjoittelu aloitetaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

Parhaimpaan tulokseen päästään perheen kanssa yhteistyötä tehdessä, jolloin lapsi saa harjoitella potalla käyntiä sekä kotona ja päiväkodissa.

### **Siirtyminen 3-6-vuotiaiden ryhmään**

Siirtyminen pienten yhteisöstä 3-6-vuotiaiden puolelle tapahtuu aina yksilöllisesti lapsen kehityksen mukaan. Joidenkin lasten kohdalla siirtyminen tapahtuu yhden päivän aikana ja toisten kanssa harjoitellaan useampana päivänä muutama tunti kerrallaan. Tärkeintä on huomioida lapsen yksilöllinen tarve ja turvallisuuden tunne siirtoa suunnitellessa.

Ennen lapsen siirtoa käydään keskustelua vanhempien kanssa, sekä ryhmien aikuisten välillä, jossa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman keskeinen sisältö tulee tutuksi lapsen uudelle varhaiskasvatustiimille. Isojen ryhmän kasvattajien on mahdollista tutustua lapseen havainnoimalla häntä pienten ryhmässä ja tulemalla tutuksi siirtyvälle lapselle.

Lähteet:

-Vantaan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2025